

СЪЮЗ НА ЮРИСТИТЕ В БЪЛГАРИЯ

ЦЕНТРАЛЕН СЪВЕТ

1000 София, ул. "Пиротска" № 7

тел./факс: 0359-2987-83-90

e-mail: sub@sub.bg

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Изх. № 12...122...2018г.

Дх. № 92 КВ 10/17г.
Дата 23.12.18г.

ДО
КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

С Т А Н О В И Щ Е

НА СЪЮЗА НА ЮРИСТИТЕ В БЪЛГАРИЯ ПО КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО № 10/2017 г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение от 16.01.2018 г. Съюзът на юристите в България е конституиран като заинтересована страна по конституционно дело №10/2017 г., образувано по искане на пленума на Върховния касационен съд (ВКС) за установяване на противоконституционност на чл. 127, ал. 1, предложения предпоследно и последно, и на чл. 411а, ал. 1, т. 4 от Наказателно процесуалния кодекс (НПК), (обн. ДВ, бр. 86/2005 г., последно доп. ДВ, бр. 101/19.12.2017 г.), както и за произнасяне за съответствие на чл. 127, ал. 1, предложения предпоследно и последно от НПК с международен договор, по който България е страна, а именно с чл. 6 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи КЗПЧОС (обн., ДВ, бр. 80/1992 г. с последвали изменения).

Съюзът на юристите в България изразява следното становище:

I. 1. По чл. 127, ал. 1 НПК

Съгласно процесуалната теория се приема за безспорно, че „доказателствените средства (ДС) са предвидените и уредените от закона източници на сведение за подлежащите за доказване факти“ (Сталев, Ж. Българско гражданско процесуално право, 2000 г. с. 269). „ДС се явяват актове и действия на самия процес, органическа част от процеса, предвидени за установяване на фактите от обективната действителност, интересоващи процеса.“ (Павлов, Ст. Към въпроса за същността на доказателствата, стр. 128.) От тези две определения могат да се направят изводи за най-съществените белези на ДС, които са следните:

- те са законоустановени процесуални средства;
- предвидени за изясняване на обстоятелствата, предмет на доказване;
- имат способността да отразяват характерните белези на фактите, които установяват и това отразяване е непосредствено (неопосредено);
- регламентирани са в процесуалния закон като съответни видове;
- от закона са определени условията и редът за тяхното използване.

От посочените специфични белези на ДС е видно, е видно че те отразяват

(възпроизвеждат процеса) фактите и обстоятелството, предмет на доказване. Това отразяване е опосредено само от носителите на информацията за фактите, предмет на доказване. ДС е обективно полезно, когато съставлява адекватно възпроизвеждане на определени следи за фактите в съзнанието на лицето, което дава обяснения, показания или заключения. За веществените доказателствени средства и за писмените доказателствени средства е задължително също непосредствено (неопосредено) възпроизвеждане на фактите, предмет на доказване.

2. За свидетелските показания, които са най-масовото доказателствено средство е характерно, че предмет на същите свидетелски показания могат да бъдат само възприятията на свидетеля, доколкото те вярно отразяват действителността, а не неговите преценки и изводи. С други думи, едно доказателствено средство е ефективно и законосъобразно когато е най-близко до непосредственото възпроизвеждане на фактите, интересоващи процеса, а не когато съставлява мнение, преценка, логически изводи или други субективни нагласи относно същите факти. Именно поради това свидетелят е длъжен да съобщи на съда своите възприятия за фактите, а не преценката си за тях.

Изискването за непосредственост (неопосреденост) на информацията, която се предоставя от свидетелските показания се отнася с пълна сила за останалите видове доказателствени средства.

3. По своето естество ДС съставляват възприета и зафиксирана информация за фактите, предмет на доказване. И тази информация може да се възпроизведе в наказателния процес за неговите доказателствени изисквания. Същото важи напълно и за писмените доказателствени средства. Те също трябва да отразяват фактите непосредствено (неопосредено), които са включени в предмета на доказване. От тази гледна точка, като всяко процесуално доказване и доказването в наказателния процес може да стане само чрез други факти, установени от ДС, но не и чрез мнение, заключение и становище. Фактите, за разлика от субективните оценки имат винаги обективни измерения (времеви, пространствени, количествени, качествени и други признаци). Това позволява съпоставка между твърдените факти по обвинителния акт и установените факти в съдебно заседание. Такова сравнение между твърдените факти и установените в съдебно заседание, е невъзможно да стане въз основа на субективни оценки, мнения и становища, даже когато те съставляват документирани волеизявления на определени институции (държавни и международни органи) в т.ч. и докладите на OLAF. Това е така, защото е невъзможна съпоставка на обективни факти, със своите количествени и качествени показатели, с едно субективно становище за тяхното съществуване, (макар и на авторитетен орган). Именно и поради това докладите по чл. 127 пр. предпоследно и последно от НПК, не отговарят на изискванията за законоустановеност на ДС, като същевременно се нарушават и други основни конституционни принципи, поради което разпоредбата трябва да бъде обявена за противоконституционна.

4. Най-същественото функционално качество на ДС е да могат да възпроизвеждат непосредствено фактите със значение за наказателния процес. Ревизионните актове за данъчни и други задължения по чл. 127, ал. 1 НПК не могат да бъдат ДС, защото по своето правно естество съставляват едно становище за наличието или липсата на правнорелевантния факт. Становището както бе посочено винаги съставлява субективно волеизявление, а не пряко установяване (възпроизвеждане) на факти, каквото е предназначението на ДС.

5. Макар да няма изрично искане за обявяване на

противоконституционност на чл. 127, ал. 1 в частта му „докладите и приложенияте към тях документи относно разследванията на Европейската служба за борба с измамите“, препоръчително е КС на РБ да направи констатация, че по изложените по горе съображения, не могат да съставляват ДС, като едно несъмнено указание за неспазване на принципите по чл. 4 и чл. 6 от КРБ. Доказателствената сила на ДС не се определя от това дали те съставляват, законоустановени ДС или доказателства – факти. Дори и обявените за ДС в чл. 127, ал. 1 документи нямат пълна доказателствена сила и само въз основа на тях не може да се постанови осъдителна присъда съгласно чл. 127, ал. 2 НПК.

Самото обявяване на определени процесуални средства за ДС в закона и допускането им от съда за такива, не е достатъчно да им се признае пълна доказателствена сила. Необходима е освен това задължителна последваща позитивна преценка на съответния държавен орган за автентичност, достоверност и относимост на ДС.

Ето защо, за наказателния процес не е толкова важно дали съответната установен информация се черпи от ДС или от други източници, имащи качеството на доказателство – факти. По същественото е дали тази информация е достоверна, обективна, относима и дали тя е извлечена от доказателствения материал и съгласно изискванията на НПК.

В този смисъл за принципите на доказването и вземане на решение от компетентните органи:

- Доказателствата и средствата за тяхното установяване не могат да имат предварително определена сила – чл. 14, ал. 2;
- Всички събрани доказателства подлежат на внимателна проверка, чл. 107, ал. 5;
- Съдът, прокурорът и разследващите органи вземат решението си по вътрешно убеждение, основано на обективно, всестранно и пълно изследване на всички обстоятелства по делото – чл. 14, ал. 1;
- Съдът, прокурорът и разследващите органи основават решението си върху доказателствените материали, които те събират и проверяват лично – чл. 18.

6. Ако един документ не отговаря на изискванията на ДС, но съдържа информация, свързана с главния факт, предмет на доказване и улеснява неговото установяване, няма пречка този документ да бъде проверен чрез установените в НПК ДС и евентуално да бъде включен или отхвърлен от кръга на доказателствените материали, на които се основава присъдата. Това законово положение обективно намалява интереса от изкуственото разширяване на кръга на ДС на НПК по законодателен път.

II. По искането за обявяване на противоконституционност на чл. 411а НПК

1. В закона е приета нова точка 4 в чл. 411а, ал. 1, която включва подсъдността на всички корупционни престъпления, извършени от народни представители, членове на Министерския съвет (МС), лица, заемащи висши държавни длъжности в изпълнителната централна власт и в органите на местно самоуправление, съдии, прокурори, следователи, членове на Висшия съдебен съвет (ВСС), гл. инспектор, инспектори и експерти от Инспектората при ВСС (ИВСС). С това изменение досегашната подсъдност по чл. 35, ал. 3 НПК, по същата категория дела, се отнема от Софийски градски съд (СГС) и се предава на специализираните наказателни съдилища.

Особеното на подсъдността по чл. 35, ал. 3 НПК е че нейният материално правен критерий обхваща всички дела от общ характер за престъпления,

извършени само от определена категория лица: съдии, прокурори, следователи и от други лица с имунитет, както и от членове на МС, освен ако не се прилагат специалните правила на Глава 31 и 31а НПК, т.е., ако делото по силата на специалните правила не е подсъдно на специализирания наказателен съд. От това следва, че специалната подсъдност на СГС по чл. 35, ал. 3 НПК е приложима само доколкото не са налице изискванията за приложение на подсъдността на специализирания наказателен съд. И ако до сега прилагането на подсъдността на специализирания наказателен съд беше само една възможност (едно изключение) - и то преди всичко с оглед на материално правния критерий - характера на извършеното престъпление, то новата т. 4 на чл. 411а, ал. 1 НПК за корупционните престъпления, се предвижда вместо субсидиарна, подсъдността на специализирания наказателен съд да стане основна за посочената категория лица, към която се прибавят още и други нови лица, заемащи висши държавни длъжности, в т.ч. и членове на ВСС и ИВСС. Същевременно, обемът на извършените престъпления от тези лица е редуциран от – всички престъпления от общ характер (чл. 35, ал. 3 НПК) само до престъпления, свързани с корупция и корупционни практики.

При това положение по отношение на съдии, прокурори, следователи, депутати, членове на МС, подсъдността на делата от общ характер за СГС се запазва за всички други престъпления от общ характер, които не са посечени в чл. 411а, ал. 1, т. 1-3, както и в ново приетата т. 4 НПК.

2. Според направеното изменение, подсъдността на специализирания наказателен съд се формира по следния начин: а) за престъпленията, посочени в точки 1 – 3 от чл. 411а, ал. 1. извършени от всички лица на територията на Р България и в чужбина; б) за престъпленията, посочени в ново приетата т. 4, извършени на територията на Р България и в чужбина от лицата по букви „а-з“ на същата точка 4.

Между лицата, посочени в чл. 35, ал. 3 НПК и чл. 411а, ал. 1, т. 4 от НПК няма идентичност, с изключение на съдии, прокурори, следователи, депутати и членове на МС. В член 35, ал. 3 НПК не бяха включени като субекти на особената подсъдност на СГС членовете на ВСС, на ИВСС, както и останалите лица по букви „в“, „г“, „е“ и „з“ на чл. 411а, ал. 1, т. 4 от законопроекта.

Общата характеристика на тези лица е, че те заемат висши държавни длъжности, а някои от тях са изборни (по буква „з“). Въпреки това при действащата уредба и по законопроекта, относно подсъдността на делата за престъпления от общ характер, извършени от същата категория лица е очевидно, че те не могат да бъдат подсъдни само на СГС, но и на съответния окръжен съд по правилата на местната подсъдност. **Или компетентността за разглеждане на дела за престъпление от общ характер, извършени от лицата по чл. 411а, ал. 1, т. 4 б. „а-з“, не е на един и същ съд, а на различни съдилища – Окръжен съд, СГС, Специализиран наказателен съд.** Това положение няма юридическо и житейско обяснение. В резултат на това обаче ще се формира не еднородна и противоречива съдебна практика, което ще влоши крайните резултати от разглеждането на тази категория дела. Освен това, в по-малките областни градове, ще бъде нарушен необходимият паритет между позицията, капацитета, опита и самочувствието на съответните съдебни и прокурорско следствени органи и подсъдимия, когато той е напр. член на висше звено на изпълнителната власт (Агенция „Митници“, НАП и др.).

От изложеното следва, че при изготвянето на измененията по НПК в тази му част - относно промяна в подсъдността на делата, не са съобразени изискванията

за последователност, изчерпателност и еднозначност на решаване на въпросите от еднакво естество. Така се създават предпоставки за казуистика, противоречиви разрешения и в крайна сметка – до нарушаване на основен конституционен принцип, какъвто е този за равенството на гражданите пред закона – чл. 6 от Конституция на Р България.

С разпоредбата по чл. 411а, ал. 1, т. 4 се разширява приложното поле на подсъдността на специализирания наказателен съд по два признака: а) материално-правен, като се въвежда нова група престъпления с обединяващ елемент корупция и корупционни практики; б) разширява се кръга на лицата подсъдни на специализирания съд с оглед субекта като в този кръг се включват лица, заемащи висши държавни длъжности по чл. 411а, чл. 1, т. 4, букви „а-з“, извършили престъпления по т. 4. Съвсем нова категория са лицата извън посочените в чл. 35, ал. 3 НПК, а именно тези по чл. 414а, ал. 1 т. 4 букви „в – е“.

Действащата до сега норма на чл. 35, ал. 3 НПК активираше подсъдността на Специализирания наказателен съд по отношение на съдии, прокурори, следователи, депутати и членове на МС, само когато тези лица са извършили някое от престъпленията по чл. 411а, ал. 1, т. 1-3 НПК.

В изменението по чл. 411а, ал. 1, т. 4 към посочените престъпления по т. 1-3 се прибавят и така наречените корупционни престъпления, т.е. подсъдността на специализирания съд се разширява значително и по предмет. Успоредно с това, подсъдността на Специализирания наказателен съд се разширява и по отношение на лицата, извършили горепосочените корупционни престъпления. Кръгът на субектите, които са подсъдни на Специализирания съд е разширен до степен, че няколко категории от тях по чл. 411а, ал. 1, т. 4, б. „в“, „г“, „д“, „е“, „з“ се въвеждат за първи път.

С това решение обемът на подсъдността на Специализирания съд и по отношение на лицата нарасна неоправдано. Това ще увеличи значително обема на делата, подсъдни на Специализирания съд, без той да е доказал, че е в състояние да се справи с делата за тежката организирана престъпност, за която беше създаден.

Същевременно законодателят неоснователно се отказва от капацитета и опита на СГС, който въпреки наличните причини да бъде критикуван е все пак най-добрият съд с компетентност на окръжен съд в страната. Да се пренебрегне такъв опит и да се отиде към наскоро създаден съд без достатъчна самостоятелна практика и необходимите кадрови възможности е положение твърде рисковано за добро правосъдие в Р България, за което се твърди в мотивите на законопроекта, че се полагат усилия. От друга страна, ако се прочетат внимателно мотивите за създаването на Специализирания наказателен съд ще се констатира, че главните причини за това са необходимостта от издигане на по-високо професионално ниво борбата с тежката и организираната престъпност. Пресилено и нереално е да се приравняват лицата, заемащи висши държавни длъжности към контингента на субектите от тежката рецидивна престъпност и организираната престъпна група. Обективно това е управленския и политическия елит на страната и подобно приравняване е неуместно и обидно за съответните лица.

5. Най-сериозните основания да не се приеме направеното изменение в подсъдността на СГС е общоизвестното от международните документи положение, че всеки гражданин на едно демократично общество има право на общ наказателен съд. Специализираният наказателен съд, както и военните съдилища са едно изключение на общия принцип. Изключенията не могат да

имат разширяващо се приложно поле, каквото е изменението в чл. 411а, ал. 1, 3, 4 НПК, защото има опасност изключенията да се превърнат в правило, обратно на цялостната досегашна законодателна и съдебна практика.

Военният съд и специализираният наказателен съд са специализирани съдилища. Принципът в европейското право е, че подсъдността на тези съдилища не следва да се разширява, тъй като това противоречи на демократичните принципи на развитие на обществото.

Поради тази причина подсъдността на военния съд в годините на преход е систематично намалявана, за да стигне в момента до един символичен обем, критичен за тяхното съществуване.

Не може в същото време подсъдността на специализирания наказателен съд да се увеличава ускорително и да се твърди разумно, че това е в интерес на развитието на демократичните процеси в страната. За два еднакви по характер съда не може да има идентично въздействие на коренно противоположни обстоятелства.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

(ВЛ. СЛАВОВ)